

Strachanowska, Iwona Maria

Edukacja międzykulturowa na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

---

Prace Naukowe AJD. Pedagogika 16, 133-143

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Iwona Maria STRACHANOWSKA

Edukacja międzykulturowa na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

„Wielokulturowość jest faktem,
a międzykulturowość zadaniem
i wyzwaniem edukacyjnym”¹.

Wstęp

Kształtowanie kompetencji interkulturowego działania za pośrednictwem edukacji międzykulturowej tkwi swoimi korzeniami we własnej kulturze. Kulturze swojego kraju i regionu, własnej rodziny i jej historii.

„Pogranicze może być utożsamiane z określonym terytorium, które znajduje się na styku dwóch lub więcej odrębnych kultur, gdzie w związku z tym dochodzi do zetknięcia się tych kultur i reprezentujących je grup społecznych bądź poszczególnych jednostek”².

Bydgoszcz w okresie międzywojnia była pograniczem reprezentującym międzykulturowość jako formę życia społecznego, z jednoczesnym oddziaływaniem i dostrzegalną współpracą przedstawicieli³ trzech kultur: polskiej, niemieckiej i żydowskiej. Ta swoista symbioza, wzajemne przenikanie było tak intensywne, że wywarło wpływ na trzy płaszczyzny: językową, wyznaniową i kulturową.

---

¹ *Edukacja międzykulturowa w wymiarze instytucjonalnym*, red. J. Nikitorowicz, M. Sobiecki, Białystok 1999, s. 25.

² J. Nikitorowicz, *Pogranicze, tożsamość, edukacja międzykulturowa*, Białystok 1995, s. 12.

³ Za: A. Jaroszevska, *Wielokulturowość vs międzykulturowość*, „Studia Niemoznawcze” 2005, t. 31, s. 256.

Międzykulturowość jest więc czynnikiem działań człowieka na pograniczu kultur⁴, tu i teraz, w małej ojczyźnie⁵, w mieście o takiej właśnie tradycji.

Spoglądając nieco szerzej na problem międzykulturowości po 2004 roku należy uwzględnić jego funkcję naprawczą w stosunku do osvajania „inności” oraz wychowania do tolerancji.

Edukacja międzykulturowa to taka, która „[...] opowiada się za wzajemnym wzbogacaniem się różnych kultur, odrzucając sterowanie i kontrolę istnienia obok siebie”⁶. Trudno oprzeć się wrażeniu, że mimo ożywionych kontaktów komunikacyjno-przestrzenno-gospodarczych nie pozbyliśmy się statusu „Europejczyka” z peryferii, „gorszej kategorii”. Mimo bogactwa wspólnej kultury i dziedzictwa kulturowego Europejczyków, procesów integracji oraz globalizacji, unifikacji w płaszczyznach: politycznej, handlowej, finansowej, edukacyjnej nie mamy jeszcze ukształtowanych postaw interkulturowego działania. Bliżej nam do tradycyjnej interpretacji pojęć: „tożsamość narodowa”, „tożsamość etniczna” czy „tożsamość regionalna”⁷. Trudniej osvajamy nowe zakresy pojęciowe, takie jak: „Europa wyboru” czy „Europa przeznaczenia”⁸, „europejskość”⁹. Nadal towarzyszą nam w życiu codziennym dysonanse, dzielące ludzi na „swoich” oraz „obcych”, czy to w strukturze regionalnej, czy też euroregionalnej. (Razi nas m.in. obco brzmiący akcent). Stereotypizacja etniczno-lingwistyczna po kulturową nie jest w naszym społeczeństwie rzadkim zjawiskiem. „Gotowość przyjęcia lub nawet akceptacja pewnych elementów kultury kraju przyjmującego jest uzależniona w dużym stopniu od dróg poznania tej kultury”¹⁰. Czeka nas olbrzymie przeobrazenie mentalne, do którego nadal jako społeczeństwo nie jesteśmy przygotowani. Perspektywa kraju heteronomicznego z funkcją pomostu – „przystanku” dla całej rzeszy ludzi imigrującej z: Azji, Bliskiego Wschodu, a nawet Afryki, nie licząc obywateli: Ukrainy, Białorusi, Litwy, Łotwy, Gruzji czy Armenii, którzy sezonowo będą osiedlali się w Polsce.

⁴ Za A. Jaroszewską, dz. cyt., s. 249–257.

⁵ Za J. Nikitorowicz, *Edukacja międzykulturowa*, „Ruch Pedagogiczny” 1999, nr 1–2, s. 130.

⁶ J. Nikitorowicz, *Pogranicze, tożsamość, edukacja międzykulturowa*, Białystok 1995, s. 121, oraz: za A. Chmielewską, *Naród – państwo – tożsamość. Odmienność perspektywy starych i nowych państw członkowskich Unii Europejskiej*, „Studia Europejskie” 2006, nr 1(37), s. 23–40 oraz: za I.M. Strachanowską, *Pluralismus oder der Europäischer Ausmass?*, „Europejczycy” 2002, nr 3(2), s. 11–12.

⁷ A. Sarnowski, *Tożsamość mniejszości a kultura mniejszościowa na przykładzie badań wśród białoruskiej mniejszości w Polsce*, [w:] *Pogranicze z Niemcami*, red. Z. Kurcz, Wrocław 1999, s. 210.

⁸ N. Davis, *Historia Europy jako obraz panoramiczny*, „Polityka” 25–26 stycznia 1997.

⁹ A. Podraza, *Integracja europejska i narodowe interesy*, [w:] *„Jaka Europa? Materiały konferencji naukowej. Wrocław 6–8 V 1998*, red. E. Städtler, Wrocław 1998, s. 172.

¹⁰ T. Hallik, *„Polscy” cudzoziemcy*, „Języki Obce w Szkole” 2001, nr 6 (specjalny), s. 111.

Proces wtapiania się w polskie społeczeństwo będzie dotyczył imigrantów na trzech podstawowych płaszczyznach:

1) ekonomicznej (robotnicy sezonowi oraz zmiany w stałym rynku pracy np. zapelnienie luki pokoleniowej, czy wykonywanie zajęć, w których zanotowano „odpływ” rodaków do krajów tzw. starej UE)¹¹,

2) polityczno-prawnej, tj. unormowanie i dostosowanie polskich przepisów dotyczących legalizacji pobytu w naszym kraju (automatycznego nabywania obywatelstwa np. przez studentów obcokrajowców po 5-letnim pobycie w Polsce), do przepisów obowiązujących w krajach UE,¹²

3) społeczno-kulturowej (integracja kulturowa, przyjęcie i akceptacja norm społecznych, elementy asymilacji, bilingwalne potomstwo i zagwarantowanie dzieciom dwujęzycznej edukacji, poszanowanie kultury i języka imigrantów)¹³.

Takim procesom integracji, a raczej pomocy w szybko następujących przeobrażeniach społecznych, mają służyć nie tylko zalecenia ustawowe¹⁴, ale również zmiany postaw społecznych wobec imigrantów¹⁵.

Przygotowanie kadry: pedagogów, psychologów, pracowników socjalnych do kontaktów z rodzicami i dziećmi uchodźców, programy edukacyjne dotyczące ścieżek międzyprzedmiotowych typu: europeistyka, kształcenie międzykulturowe – interkulturowe dla nauczycieli: języków obcych, historii i WOS z politologią, ukształtowanie kompetencji interkulturowego działania u pracowników oświaty i nauki,

¹¹ Za D. R o t f e l d, *Prawa Wspólnot Europejskich. Dokumenty i orzecznictwo*, Warszawa 1994 oraz: za G. B e r n a t o w i c z, *Nowy europejski regionalizm. „Sprawy Międzynarodowe”* 1994, nr 3.

¹² Z. B r z e z i ń s k i, *Bezląd. Polityka światowa na pograniczu XXI wieku*, Warszawa 1996, s. 189 oraz: za Z. C z a c h ó r, *Parlament państwa członkowskiego Unii Europejskiej a badanie zgodności projektów aktów prawa wspólnotowego z zasadą subsydiarności*, „Studia Europejskie” 2006, nr 1 (37), s. 41–57 oraz DzU nr 141, poz. 1180 z roku 2002.

¹³ E. L i p i ń s k a, *Kiedy język polski jest językiem ojczystym*, [w:] *Nauczanie języków mniejszości narodowych i etnicznych*, „Języki Obce w Szkole” 2001, nr 6 (specjalny) s. 28, oraz: I. S t r a c h a - n o w s k a, *Interdyscyplinarna edukacja europejska – mostem porozumienia*, „Europejczycy” 2002, nr 4(2), s. 9–10 oraz za: B. J a ł o w i e c k i, *Regiony etniczno-lingwistyczne i kulturowe w Polsce*, „Języki Obce w Szkole” 2001, nr 6 (specjalny), s. 5.

¹⁴ K. W r ó b l e w s k a - P a w ł a k, *Doświadczenie podwójnej przynależności*, „Europejczycy” 2002, nr 4(2), s. 70–83, za: K. W r ó b l e w s k a - P a w ł a k, *Dwujęzyczna edukacja w świetle teorii bilingwalizmu*, „Europejczycy” 2003, nr 5(3), s. 76–87, oraz za: E. B a n d u r a, *Ewaluacja kompetencji interkulturowej*, [w:] *Ewaluacja w nauce języka obcego*, red. H. K o m o r o w s k a, Białystok 2002, za: M. B y r a m, G. Z a r a t e, *The Sociocultural and Intercultural Dimension of Language Learning and Teaching*, Strasburg: Council of Europe Publishing, 1997.

¹⁵ Za: B. B a r t z, *Interkulturelle Kompetenz in der globalen Alterszeit*, „Europejczycy” 2002, nr 3(2), s. 75–85; oraz za: I. M. S t r a c h a n o w s k a, *Integracja a empatia interkulturowa*, „Europejczycy” 2003, nr 5(3), s. 11–13, za: I. M. S t r a c h a n o w s k a, *Integracja wielopłaszczyznowa*, „Europejczycy” 2003, nr 6(3), s. 13–15, za: I. M. S t r a c h a n o w s k a, *Is Cross-Cultural Competence the Requirement of the 21st Century?*, „Europejczycy” 2001, nr 1(1), s. 3–7, za: I. M. S t r a c h a - n o w s k a, *Poles-Europeans 2001?*, „Europejczycy” 2001, nr 2(1), s. 3–4.

którzy coraz częściej będą prowadzili zajęcia (w klasach/grupach ćwiczeniowych) z uczniami i studentami ubiegającymi się o status rezydenta w Polsce lub drugie obywatelstwo. Specyfika kontaktów interpersonalnych z rodzicami i dziećmi imigrantów ekonomicznych, to m.in. zadania dla twórców koncepcji edukacji międzykulturowej w naszym kraju.

Zmiany strukturalne w programach nauczania, zmiany treści kształcenia, nowe podręczniki, mogą powstać stosunkowo szybko.

Sprawą, której czas nie jest zbyt sprzymierzeńcem jest psychika człowieka. Stereotypy kulturowe i językowe, zakorzenione aż po trzecie pokolenie rodaków, np. pejoratywne ksenofobiczne postawy dziadków, po obojętność rodziców do obco krajowców, nie dadzą w efekcie ukształtowanych postaw empatii interkulturowej u dzieci.

Zmiany mentalne następują najwolniej. Nie mamy już czasu na to, aby czekać na kolejne pokolenia. Należy dokonać „skokowej” zmiany już teraz, o co apeluje się od ponad 10 lat, ponieważ jesteśmy w trakcie integracji i procesów migracyjnych, czyli „w oku cyklonu”, dlatego edukacja międzykulturowa powinna zająć szczególne miejsce w perspektywie kształcenia proeuropejskiego. Zależy nam powinno na czytelnych efektach w procesie komunikacji kultur¹⁶, na pograniczu interakcyjnym, na przechodzeniu od monologu i dominacji stereotypów oraz uprzedzeń do dialogu kultur i negocjacji na wspólnej płaszczyźnie. Zdaniem J. Nikitorowicza¹⁷ np. pograniczne stanów i aktów świadomości jednostek jest niesłusznie zaniedbywanym obszarem badawczym. Zatem w osobowości Europejczyka, zwłaszcza młodego Europejczyka, badanej w płaszczyźnie transdyscyplinarnej, należy przewidzieć dyfuzję wiedzy różnych dyscyplin i stworzyć nową aparaturę badawczą, koncentrującą się na weryfikacji hipotez związanych z: poziomem więzi społecznych, systemem wartości „rdzennych” z zachowaniem szacunku dla języka „matczyngo” oraz jednocześnie odmienności kulturowej i religijnej, a także językowej „innych-obcych”, postaw interkulturowych, tożsamości kulturowej bilingwalnych dzieci i młodzieży¹⁸.

Program Informowania Społeczeństwa „Integracja Polski z Unią Europejską” został przyjęty przez Radę Ministrów RP 4 maja 1999 roku i był „zielonym światłem”, które otworzyło drogę wielu badaczom tego rozległego problemu, wskazując

¹⁶ Zob.: *Europejska Konwencja o kulturze* przyjęta w 1954 roku oraz *Program Kultura 2000*.

¹⁷ Za: J. N i k i t o r o w i c z, *Pogranicze, tożsamość, edukacja międzykulturowa*, Białystok 1995, s. 11–13.

¹⁸ Zob. badania np.: J. Nikitorowicza, K. Lachowicz-Tabaczek, A. Szerlag, M. Golki, M. Sobeckiego, M. Staś-Romanowskiej, S. Pietraszko, E. Tarkowskiej, E. Chromiec, M. Marody, M. Kempnego, A. Kapciak, S. Łodzińskiego, K. Kwaśniewskiego, K. Wróblewskiej-Pawlak, E. Nowickiej, A. Jaroszewskiej, F. Grosjean, J.F. Hamers, M.H. Blanc, M. Doleckiej, A. Taboûret-Keller, C. Ferguson, G. Lüdi, B. Py, E. Zamojskiej, M. Szymańskiego, E. Trzebińskiej.

poniekąd legislacyjną podstawę do wzmożonych działań na rzecz współpracy między podmiotami procesu informacyjno-edukacyjnego oraz integracyjnego.

Jakość postaw ludzkich świadczy o nowoczesności procesu kształcenia ogólnego, zawartego w hasłach programowych edukacji europejskiej.

Przeszłość – teraźniejszość – przyszłość

Trudno w tym miejscu pokusić się o retrospektywę, ponieważ tradycje kształcenia międzykulturowego mają stosunkowo krótką historię.

W roku 2001 w ówczesnej Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego powołano Międzywydziałowe Studium Pedagogiczne, w którym poza blokiem zajęć z zakresu: pedagogiki, psychologii, dydaktyki ogólnej i emisji głosu, zaproponowano studentom dwa fakultety do wyboru, tj. diagnozę pedagogiczną i interkulturowość europejską – od roku akademickiego 2003/2004. Program przedmiotu obejmuje 20 godzin zajęć i oparty jest o dotychczasowe badania autorki¹⁹ oraz funkcję kompatybilną z elementami europeistyki, kulturą i obyczajowością wybranych krajów UE, elementami etykiety i wiadomości z zakresu dyplomacji, a nawet kulinarium i humoru europejskiego. Studenci badają swój genogram kulturowy, analizując historię rodziny, wykonują też projekt dotyczący analizy obyczajowości regionalnej (świąt rodzinnych, państwowych, wyznaniowych).

Trzecim projektem jest praca zespołowa nad charakterystyką wybranego regionu jednego z krajów tzw. „starej” UE z uwzględnieniem aspektów obyczajowych i kulturowych.

Do 2005 roku z tej formy kształcenia skorzystało 92 studentów stacjonarnych, słuchaczy kursów pedagogicznych organizowanych przez MSP przy UKW w Bydgoszczy i trzy grupy ćwiczeniowe, a więc około 46 osób, studentów Wydziału Pedagogiki i Psychologii.

Kolejną formą edukacji międzykulturowej jest współpraca MSP przy UKW z placówką opiekuńczo-wychowawczą w Podbrodziu na Litwie. 28 lutego 2006 roku Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy podpisał bilateralną umowę z Domem Dziecka w Podbrodziu na Litwie. Obie strony rozpoczęły z dniem 1 lipca 2006 roku realizację trzech typów zadań:

---

¹⁹ I.M. Strachanowska, *Studiowanie języków obcych u progu zjednoczenia z Unią Europejską. Interface-Communication*, Bydgoszcz–Sion 2002; oraz: I.M. Strachanowska, P. Grzybowski, *Attitudes interculturelles des étudiants polonais. „Differents”. „inconnus” sur le chemin de l’Europe unie. Un. Gent – S.P.E., Interface-Communication*, Sion 2000; *Unifikacja czy tożsamość edukacyjna w kształceniu pedagogicznym nauczycieli u progu zjednoczenia z Europą*, red. R. Parzęcki, I.M. Strachanowska, Bydgoszcz 2001.

1. 14-dniowych praktyk pedagogicznych dla maksimum 2 studentów (w każdym turnusie), słuchaczy Cyklu Pedagogicznego MSP przy UKW, na terenie Domu Dziecka w Podbrodziu;
2. 10-dniowych kwerend na terenie Domu Dziecka w Podbrodziu dla studentów Wydziału Pedagogiki i Psychologii, słuchaczy seminariów licencjackich i magisterskich z zakresu: diagnostyki psychologicznej oraz pedagogicznej, interkulturowości i bilingwalizmu;
3. zapewnienia 5-letnich studiów stacjonarnych w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego dwu podopiecznym (polskim sierotom)²⁰ z Domu Dziecka wytypowanym przez Konsula RP w Wilnie do stypendium Rządu RP.

(Obie strony wzajemnie gwarantują bezpłatne zakwaterowanie i wyżywienie studentów na okres praktyk lub badań naukowych).

W ramach umowy bilateralnej w okresie letnim 2006 r. w praktyce pedagogicznej na terenie Domu Dziecka brały udział trzy studentki UKW, słuchaczki MSP: Wioletta Sobczyńska, Barbara Sieradzka i Magdalena Bartoszek.

Zanim doszło do realizacji umowy w roku akademickim 2004/2005. trwała akcja zbiórki: książek polskich (lektur szkolnych, leksykonów, encyklopedii), ubrań, środków higieny dla polskich sierot, które w 2004 r. apelowały o pomoc w TVP w programie „Kochaj mnie”. Tak zrodził się pomysł współpracy z Podbrodziem i jednoczesnej pomocy. W 2005 roku cztery wolontariuszki odbyły pilotażowe praktyki pedagogiczne w Domu Dziecka, piąta zawiozła w lipcu dary dla sierot. Akcji patronował rektor najmłodszego z uniwersytetów w Polsce. Potrzeby edukacyjne tych dzieci stały się dla nas priorytetem, co nie znaczy, że zaprzestano akcji charytatywnej. 31 lipca 2006 roku kolejny transport darów dotarł na miejsce przeznaczenia.

Trzecią formą edukacji międzykulturowej jest redakcja prac magisterskich dotycząca tej problematyki. A oto niektóre z realizowanych w roku akademickim 2005/2006 tematów:

1. „Badania komparatystyczne dzieci w grupie przedszkolnej i wczesnoszkolnej nad stosunkiem do „OBCYCH-INNYCH” kulturowo (na podstawie Domu Dziecka Filipek i Pogotowia Opiekuńczego w Bydgoszczy oraz Domu Dziecka w Podbrodziu)”;
2. „Losy imigrantów, uchodźców i ich dzieci bilingwalnych”;
3. „Dylemat tożsamości dzieci bilingwalnych na przykładzie wychowanków polskiego Domu Dziecka w Podbrodziu na Litwie”;
4. „Bilingwalizm w rodzinach polsko-niemieckich na przykładzie mniejszości narodowych w Bydgoszczy i Mannheim”;

---

²⁰ Od 1 października 2006 roku studia stacjonarne na kierunku Edukacja przedszkolna z terapią dziecka podejmą w UKW dwie polskie sieroty z Domu Dziecka w Podbrodziu, tj. Tatiana Kartanowicz i Regina Grygas.

5. „Stereotypy kulturowe funkcjonujące wśród młodzieży (na podstawie Gimnazjum nr 28 w Bydgoszczy)”;
6. „Postawy Polaków wobec cudzoziemców (na przykładzie nauczycieli wybranych bydgoskich przedszkoli)”.

Na rok akademicki 2006/2007 zgłoszono realizację tematów:

1. „Emigracja nowym planem na życiowy sukces młodzieży polskiej”;
2. „Losy polskiej młodzieży emigrującej do krajów UE”;

Jakie są plany na przyszłość?

Raczej należałoby spytać, co z tych planów nie zostało zrealizowane? (Nie podejmuję się analizy przyczyn).

Planem dotąd nie zrealizowanym jest: wprowadzenie do siatki studiów stacjonarnych i zaocznych przedmiotu do wyboru „Interkulturowość europejska” lub „Integracja i interkulturowość europejska”²¹ (wzorem uczelni w tzw. starych krajach UE).

Planem w pełni jeszcze nie zrealizowanym jest kontynuowanie badań nad opiecznymi placówki w Podbrodziu w ramach seminariów magisterskich oraz monografia na temat Domu Dziecka, w którym polskie sieroty posługują się biegle, poza językiem matczynym, również językami: litewskim, białoruskim, rosyjskim, ukraińskim, niemieckim vs angielskim.

2006 rok proklamowano rokiem Litwy w Polsce, to inicjatywa ambasadora Litwy w RP. „Organizatorem jest Urząd Marszałkowski. 01–03 września br. Toruń, Chełmża, Papowo Biskupie i Radziejów obchodzić będą Dni Regionu Kiejańskiego w Kujawsko-Pomorskim, z którym od 2000 r. współpracuje nasze województwo. (...), podobne imprezy odbędą się m.in. w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Gdyni, Lublinie, Płocku i Olsztynie”²².

W pośredni sposób od ponad roku wpisaliśmy się w kalejdoskop form współpracy naszego regionu z Litwą i mamy nadzieję na ich kontynuację, a więc ten element planu już doczekał się realizacji.

---

²¹ a) 30 godzin wykładu i 60 godzin ćwiczeń w formie rozbudowanej. Program powstał w 1999 roku i od tej pory jest corocznie modernizowany. b) Program skrócony 30 godzin (15 wykładu i 15 ćwiczeń) ECTS-2

²² *Dni Kiejdan w Toruniu*, „Gazeta Pomorska” 14 VIII 2006, s. 5.

Wnioski

„[...] aktywność i twórczość ludzkości zależy od różnorodności.
[...] Prawo do różnorodności czyni z nas wszystkich
w ten sposób istoty inteligentne”²³.

Synchroniczny, rzadziej diachroniczny, dyskurs międzynarodowy przybliżył nas do celu. „Europejska edukacja wymaga podejść interdyscyplinarnych oraz międzynarodowych dyskusji i negocjacji w zakresie treści i form kształcenia młodzieży”²⁴. Dzięki takim spotkaniom budujemy płaszczyzny ponadnarodowego porozumienia, ponad hermetycznie ciasnymi stereotypami, przez bardzo szeroko uprawianą i pojętą humanistykę. „Czy uczynimy się Einsteina, ponieważ był Żydem? Marii Curie, bo była Polką? Arystotelesa, gdyż był Grekiem? Konfucjusza, ponieważ był Chińczykiem? Cervantesa, gdyż był inwalidą? Czyż słuchamy muzyki Griega, bo był on Norwegiem, czy Beethovena, bo był głuchym Niemcem?”²⁵ Człowiek jest wartością najwyższą samą w sobie, nie jako przedstawiciel ludzkości, ale jako osoba. Człowiek nie jest w pełni wolny jeśli nie ma możliwości do wykorzystania swoich uzdolnień. Jeśli więc człowiek jako osoba nie ma wyboru, to nie jest w pełni wolny. Nie realizując celów życiowych, traci szacunek do własnej podmiotowości i odpowiedzialności za innych. „[...] czyż za wszystkich przesądów nie jest najgroźniejsza nienawiść do bliźniego żywniona z powodu jego zapatrywań?”²⁶, koloru skóry, wyznawanej religii, pochodzenia, narodowości, sprawności fizycznej etc.

Czy nie prześladowuje się ludzi za „inność”?

Chcemy zrozumieć mechanizmy takiego działania, aby im zapobiegać, ponieważ „[...] każdy, kto chce zrozumieć człowieka, zaczyna od poszukiwania przyczyn jego działania”²⁷.

„Nowa Europa wyrasta z kamieni zburzonego muru berlińskiego. Osiągnięto już wiele, choćby to, iż żaden naród nie jest zagrożeniem dla drugiego, czego nie było aż do lat 90”²⁸.

Kompetencje interkulturowe służą rozwijaniu postaw empatii interkulturowej, współpracy międzyludzkiej, pełnej akceptacji: potrzeb, motywów, emocji, obyczajowości i kultury oraz religii przybyszów (emigrantów, imigrantów, uchodźców). Tworzą pomost pomiędzy tym co znane i sprawdzone, i tym co nowe. Pełnią rolę wspólnej płaszczyzny, na którą wstępujemy, aby razem się uczyć, pracować, mieszkać, dzielić doświadczeniami, budować teraźniejszość i przyszłość bez obaw, sprawiedliwie, solidarnie, z zachowaniem godności osobistej i praw każdej jednostki. Nie obok lecz wspólnie, w poszanowaniu odmienności języka i historii każdego z nas. Dlatego nowa „Europejska cywilizacja” będzie się cechowała w naszym stuleciu: aproksymacją, standaryzacją, harmonizacją, a także solidarnością europejską.

²³ N. P o s t m a n, *Keine Götter mehr. Das Ende der Erziehung*, Berlin 1995, s. 110.

²⁴ Cz. B a n a c h, *Polska szkoła i system edukacji – przemiany i perspektywy*, Toruń 1999, s. 43.

²⁵ N. P o s t m a n, dz. cyt., s. 110.

²⁶ M.A. V o l t a i r e, *Traktat o tolerancji*, Warszawa 1988, s. 90.

²⁷ K. O b u c h o w s k i, *Zastosowanie hipotez psychologicznych w naukach historycznych*, „Studia Metodologiczne” 1972, nr 9, s. 11.

²⁸ K. K r z y s z t o f e k, *Oblicze cywilizacyjno-kulturowe Unii Europejskiej po rozszerzeniu. Implikacje dla Polski*, „Studia Europejskie” 2004, nr 1(29) s. 45.

Aby pojawiła się nowa kategoria człowieka identyfikującego się z rzeczywistością nacechowaną pluralizmem kulturowym, należy przyspieszyć proces kształtowania kompetencji interkulturowego działania charakteryzujących się m.in. jednoczesną przynależnością narodową i europejską, tj. ze świadomością identyfikacji dwupoziomowej. Temu procesowi powinny służyć zintensyfikowane badania interdyscyplinarne w wielu ośrodkach akademickich naszego kraju.

Załącznik

Ramowy projekt funduszu stypendialnego „Bydgoszcz sierotom z kresów”

Cele funduszu stypendialnego: Wspieranie polskich sierot (z krajów takich jak: Litwa, Łotwa, Estonia, Białoruś, Ukraina, Gruzja, Kazachstan i inne kraje byłego ZSRR zwane dalej KRESAMI), które podejmą studia stacjonarne na uczelniach państwowych w mieście Bydgoszczy od roku akademickiego 2006/2007 i wykazują się osiągnięciami w nauce.

§ 1

Wymagania podstawowe:

1. Pochodzenie polskie udokumentowane aktem urodzenia,
2. Sieroctwo naturalne lub społeczne udokumentowane przez Dom Dziecka w kraju zamieszkania,
3. Zdany pozytywnie egzamin maturalny ze średnią wykraczającą ponad przeciętną,
4. Brak środków do utrzymania w Polsce,
5. Nie pobierana „wyprawka” z Domu Dziecka,
6. Zaświadczenie o przyjęciu na studia w Polsce,
7. Nie pobieranie stypendium z innego źródła.

Wymagania dodatkowe:

8. Podanie ze zdjęciem (lub cv),
9. Kopia tłumaczenia przysięgłego potwierdzona notarialnie takich dokumentów, jak:
  - 9.1. Dowód osobisty,
  - 9.2. Paszport,
  - 9.3. Akt lub metryka urodzenia,
  - 9.4. Zaświadczenie o polskim pochodzeniu (DzU z 2004 roku nr 53, poz 532, Ustawa z 9 XI 2000 r. o repatriacji tekst ciągły).

§ 2

Fundusz stypendialny nie finansuje:

1. Osób fizycznych nie będących sierotami naturalnymi lub społecznymi, które podjęły studia w Polsce, a legitymują się pochodzeniem polskim z krajów takich jak: Litwa, Łotwa, Estonia, Białoruś, Ukraina, Gruzja, Kazachstan i inne kraje byłego ZSRR zwanych dalej KRESAMI,

2. Osób fizycznych będących sierotami naturalnymi lub społecznymi, które nie pochodzą z tzw. Kresów, a podjęły w Polsce studia i są finansowane w cyklu 5-letnim przez inny fundusz stypendialny,

3. Osób fizycznych, które są wychowankami polskich Domów Dziecka i otrzymały w kraju „wyprawkę” na zagospodarowanie lub stałą formę pomocy socjalno-finansowej na Kresach lub w Polsce.

§ 3

Wysokość stypendium:

1. 4000 złotych (słownie: cztery tysiące złotych) na 1 osobę, kwota realizowana w cyklu 5 letnim każdego roku akademickiego od 30 września do 31 lipca następnego roku dla słuchacza studiów stacjonarnych (4 tys. x 5 lat) nowelizowaną każdego roku o procent inflacji (w przypadku studiów medycznych okres wypłat rozszerza się do 6 lat),

2. Stypendium podlegać będzie zwrotowi bez oprocentowania w przypadku przerwania studiów stacjonarnych z winy stypendysty,

3. Stypendium nie podlega kumulacji w roku, w którym czterech stypendystów lub trzech, kolejno dwu, nie spełni wymagań proceduralnych.

Liczba stypendiów:

4. Cztery (dwa dla stypendystów Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, dwa dla stypendystów uczelni państwowych miasta Bydgoszczy).

Kryterium wieku:

5. O stypendium mogą ubiegać się osoby, które nie ukończyły 21 roku życia w dniu składania pierwszego wniosku.

Termin składania wniosków:

6. Od 1 maja do 15 sierpnia każdego roku (uwzględnia się możliwość uzupełnienia dokumentacji przez stypendystę po uzyskaniu zaświadczenia o m.in. przyjęciu na studia). Decyduje data stempla pocztowego.

§ 4

Uwagi dodatkowe:

1. Po zakończeniu okresu studiów stacjonarnych objętych funduszem stypendialnym „Bydgoszcz Sierotom z Kresów” najzdolniejsi absolwenci uzyskują pierwszeństwo w odbyciu rocznych staży zawodowych na terenie miasta Bydgoszczy i województwa kujawsko-pomorskiego,

2) Obsługę projektu stypendialnego powierza się Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej,

3) Stypendium będzie przyznawane na wniosek przyszłego studenta przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej lub przez powołaną Komisję Stypendialną zwaną dalej Komisją,

4) W skład Komisji wchodzi m.in. 2 radnych Miasta Bydgoszczy (członków Komisji Edukacji, Polityki Społecznej, Komisji Rodziny),

5) Komisja przygotowuje i przedstawia listę stypendystów oraz listę rezerwową, które będą zatwierdzone przez Dyrektora MOPS,

6) Stypendia przyznawane są w formie finansowej bez zamienników,

7. O stypendium nie mogą ubiegać się studenci powtarzający rok z wyjątkiem osób, które z przyczyn zdrowotnych i losowych zmuszone są do tej czynności, co potwierdzone będzie przez uczelnię lub ośrodek pomocy społecznej.

8. W przypadku, gdy liczba osób spełniających kryteria określone w § 1 pkt. 1–7 jest wyższa od liczby 4 stypendiów do rozdysponowania, pierwszeństwo uzyskania stypendium mają sieroty osiągające najlepsze wyniki w nauce,

9. MOPS podpisuje ze studentem umowę przekazywania stypendium w roku akademickim 2006/2007 i na następne lata.

10. Stypendium wypłacane jest w ratach miesięcznych po 1000 złotych od dnia 30 września do 31 lipca następnego roku,

11. Wpłaty i rozliczenia stypendium dokonuje MOPS. Stypendia będą przekazywane przelewem na rachunek bankowy studenta.

§ 5

Uwagi końcowe:

1. Student jest zobowiązany do podpisania i przestrzegania umowy,

2. W przypadku nie spełnienia warunków zawartych w § 1 p. 1–9.4. § 2 oraz § 3 p. 4, § 4 p. 7 i § 3 p. 5 student traci prawo do stypendium,

3. Student zobowiązany jest do poinformowania MOPS w terminie nie dłuższym niż 7 dni o:

a) zmianach w sytuacji rodzinnej i materialnej,

b) urlopach od zajęć w uczelni (urlopy dziekańskie).

c) skreśleniu z listy studentów,

d) powtarzaniu semestru lub roku,

e) warunkowe zaliczenie semestru za zgodą uczelni,

f) ukończeniu studiów.

4. Student zobowiązany jest do dostarczenia do dnia 15 marca 2007 r. zaświadczenia z uczelni potwierdzającego zaliczenie semestru zimowego. Brak zaświadczenia skutkuje zawieszeniem stypendium.

5. Skreślenie z listy studentów skutkuje odebraniem stypendium,

6. Osoby z listy „rezerwowej” stypendystów mogą uzyskać stypendium w przypadku § 5 p. 4, § 5 p. 5.

7. Zwrot stypendium lub jego rat, po uprzednim wezwaniu MOPS następuje w ciągu 14 dni od daty otrzymania wezwania przez studenta w przypadku § 5 p. 4 i § 5 p. 5.